

**Ed.**

## **508. Nefndarálit**

um frv. til l. um breyt. á l. nr. 39 30. júní 1942, um breyt. á l. nr. 26 13. jan. 1938, um bændaskóla.

Frá meiri hl. landbúnaðarnefndar.

Nefndin hefur tekið frumvarp þetta til rækilegrar athugunar, leitað umsagnar Búnaðarfélags Íslands og kynnt sér álitserðir, er lágu fyrir og varða staðarval fyrir bændaskóla Suðurlands. Lauk með því, að nefndin klofnaði, þannig að undirritaðir leggja til, að frumvarpið verði samþykkt óbreytt, en einn nefndarmanna (PHerm) kveðst hins vegar eigi geta fylgt því.

Verði frumvarpið að lögum, koma ákvarðanir þær, er landbúnaðarráðuneytið mun nú þegar hafa gert um stað fyrir bændaskóla Suðurlands, að sjálfsgöðu ekki til framkvæmda.

Með því að meiri hl. nefndar þeirrar, er stjórn Búnaðarfélags Íslands skipaði til þess að gera tillögur um stað fyrir Bændaskóla Suðurlands, lagði til, að skólinn yrði reistur í Skálholti, þykir rétt að birta álit þess nefndarmeirihluta hér á eftir. Svo langt, sem álitserð sú nær, er hún í fullu samræmi við niðurstöðu vora og tillögu um, að frumvarp þetta fái samþykki Alþingis.

Alþingi, 16. nóv. 1944.

Eiríkur Einarsson,  
fundaskr., frsm.

H. Guðmundsson.

Þorst. Þorsteinsson.

Kristinn E. Andrésson.

### Fylgiskjal.

Álit meiri hluta nefndar þeirrar, er stjórn Búnaðarfélags Íslands skipaði til þess að gera tillögur um stað fyrir Bændaskóla Suðurlands.

Við undirritaðir gátum ekki orðið samnefndarmanni okkar, Guðmundi Þorbjarnarsyni, sammála um það, hvora jörðina, Skálholt eða Kálfholt, skyldi velja fyrir bændaskólastað. Við leggjum til, að Skálholt verði fyrir valinu, en Guðmundur mælir með Kálfholti.

Samkomulag náðist innan nefndarinnar um lýsingu beggja jarðanna. Vísun við því algerlega til þess, sem fram er tekið í hinni sameiginlegu greinargerð um það, en munum hér í örstuttu máli gera grein fyrir því, hvers vegna við teljum Skálholt betur fallið til þess að vera aðsetur fyrir væntanlegan bændaskóla Suðurlands. En það eru einkum þau atriði, er nú skal greina:

1. Okkur virðist land Skálholts öllu betur fallið og skemmtilegra til ræktunar. Þar er mikið af þurrlandum vallendismóum, sem eru hið ákjósanlegasta land til ræktunar. Mýrar eru þar einnig hæfilega hallandi og liggja að öllu leyti ágætlega við til ræktunar. Okkur er að vísu ljóst, að ágætt ræktunarland er einnig í Kálfholti og því ekki rétt að gera mikið upp á milli staðanna á þessum grundvelli. Þó verðum við að telja þennan samanburð Skálholti fremur í vil.
2. Við teljum það Skálholti mjög til gildis, hversu auðvelt er að veita Hvítá yfir Skálholtstungu og fá á þann hátt áveituengi, — því að þótt áveituræktun eigi ef til vill ekki mikla framtíð fyrir sér, þá er þó áveituræktun svo mikill þáttur enn og mun verða allengi í húskap okkar, að mjög heppilegt er, að bændafni geti kynnt þeirri ræktunaraðferð í bændaskóla. Hvorki á Hvanneyri né Hólum eru skilyrði til þess að taka jökulvatn til áveitu, svo að nokkru nemi. Flæðiengjar Hvanneyrar eru svo sérstæðar, að þær geta tæpast orðið sem almenn

- fyrirmynd um það, hvernig vatn skuli hagnýtt til áveitu. Hin stóru áveitufyrirtæki Suðurlandsundirlendisins (Flóaáveita, Skeiðaáveita) gera það enn eðlilegra, að skilyrði séu til áveituræktar á bændaskólasetri Suðurlands. Það orkar því ekki tvímælis að okkar dómi, að hin hagfelldu áveituskilyrði í Skálholti eru mikils virði.
3. Þá verðum við að telja, að jarðhitalindir þær, sem eru í landi Skálholts, séu þeim stað mjög til framdráttar. Vísun við til þess, sem sagt er í greinargerð nefndarinnar um þau not, sem að álitu hennar má hafa af jarðhitalindum Skálholts.
  4. Töðufall er allmiklu meira í Skálholti en Kálfholti, og véltækar engjar eru þar, sem engar eru til í Kálfholti. Þetta teljum við vera kost á Skálholti sem bændaskólastað, því að í Skálholti má, hvenær sem er, byrja með allumfangsmikinn búrekstur án þess að þurfa að gera þar stórfelldar ræktunarframkvæmdir, áður en skólinn tekur til starfa. En í Kálfholti virðist okkur, að muni þurfa að byrja á miklum jarðræktarframkvæmdum, áður en skóli yrði stofnaður.
  5. Okkur þykir fegurra útsýni í Skálholti og fallegra umhverfi. Við teljum, að ekki sé hægt að ganga fram hjá því að taka nokkurt tillit til þessa. Þótt segja megi, að slíkt verði ekki látið í askana, þá teljum við þó, að taka beri það til athugunar ásamt fleiru, þegar velja skal stað fyrir menntastofnun, sem ætlazt er til, að standi um fleiri aldir.
  6. Við höfum orðið þess varir, að sumir telja, að Skálholt sé nokkuð afskekkt í héraði til þess að geta talizt ákjósanlegur staður fyrir bændaskóla. Við vísun til þess, sem sagt er í hinni sameiginlegu greinargerð nefndarinnar um legu Skálholts. Teljum við, að þar séu færð rök að því, að samgöngur við Skálholt, þegar brú kemur yfir Hvítá hjá Iðu, verði hinar beztu. Við teljum, að nemendur bændaskólans þurfi að kynnast starfi þeirra stofnana á Suðurlandsundirlöndinu, sem á einn eða annan hátt starfa í þágu landbúnaðarins, svo sem tilraunastöðin á Sámstöðum, sandgræðslan í Gunnarsholti og Garðyrkjuskólinn á Reykjum. Við teljum jafnaðvellt, hvor staðurinn, Skálholt eða Kálholt, sem valinn verður, að nemendur geti kynnt starfi þessara stofnana, og getum því ekki gert upp á milli þessara staða af þessum ástæðum.
  7. Að lokum skal það viðurkennt, að saga Skálholts frá fyrstu tímum og helgi sú, er yfir þeim stað hvílir í augum allra Íslendinga, á sinn þátt í því, að við mælum með Skálholti sem skólastað. Við teljum okkur ekki þurfa að bera fram nokkrar afsakanir í þessu efni. Við, sem að þessu álitu stöndum, vitum vel, hvers virði Hólar í Hjaltadal eru Skagfirðingum og öllum Norðlendingum. Sá staður hefur verið reistur við úr hinni mestu niðurníðslu á þann hátt, að bændaskóli var stofnaður þar fyrir 60 árum. Hólar í Hjaltadal hafa síðan öðlzt mikið af sinni fornu frægð aftur. Allir Sunnlendingar telja, að vegna sögulegra minja verði að endurreisa Skálholtsstað. Öllum er ljóst, að slíkt verður því aðeins gert, að ríkið standi þar að með einhverjum opinberum aðgerðum. Reynslan frá Hólum í Hjaltadal sannar, að slíkt má vel framkvæma í sambandi við bændaskólasetur.

Vegna þess, sem hér hefur verið nefnt, litum við svo á, að hafi Skálholt þá kosti til að bera — frá búfræðilegu sjónarmiði —, sem krefjast verður af jörð, þar sem reisa á bændaskóla, og það er öll nefndin í raun og veru sammála um, þá hljóti allir Sunnlendingar að geta sameinast um Skálholt sem skólastað og að þeir láti hvorki sýslumörk né togstreitu milli einstakra sveita hafa þar áhrif á.

Reykjavík, 1. nóv. 1943.

Steingr. Steinþórsson. Jón Sigurðsson.